

Iz prve vrste spremljala zgodbe več generacij

Konec maja se bo Martina Ganza Žele poslovila od svojih andraških in trnovskih bolnikov in varovancev, ki jih je negovala, jim svetovala, pomagala ali pa z njimi samo poklepetala. Po letih obiskov na domu je bila mnogim veliko več kot le patronažna sestra.

Foto: SD

Martina Ganza Žele: »Pri tem delu sem spoznala lepoto življenja, se zavedela njegovega cikla, ga spoštljivo sprejela, ja, tudi smrt kot del tega procesa.«

V občinah Trnovska vas in Vito-marci je 30 let obiskovala domove ter spremljala bolnike in njihove najbližje. »Tam sem bila ob boleznih in težavah, tudi smrt je bila naša sopotnica. A radost rojstev in spremljanje mladih družin sta bila krasna nagrada za moje delo. Morda sem več pozornosti pri delu posvečala tistim bolj ogroženim in nemočnim, vendar je bilo moje vodilo zmeraj spoštovanje vsake družinske skupnosti in posameznika, šele nato je prišlo moje strokovno delo in odnos. Vsak dom je kraljestvo in zatočišče za posameznika. Trudila sem se, da nisem nikogar sodila in sem vsakemu posebej pomagala na svoj način. Seveda pa moje delo ne bi bilo uspešno, če me ne bi tako lepo sprejeli, saj sem se od vas tudi sama marsikaj naučila,« je med drugim zapisala v slovesu od svojih varovancev. Ne le, da so jo naučili številnih življenjskih modrosti o medsebojnih odnosih in medgeneracijskem sobivanju, s svoje terenske službe je domov prinašala tudi praktična znanja, kot so kuharski recepti in nasveti za vrt.

Življenje ni ena sama radost

Začela je v ptujskem zdravstvenem domu, pred dvema desetletjema pa se je takrat med prvimi odločila za koncesijo in odšla na svoje. »Sem človek, ki ne prenaša najbolje institucije, in sicer vseh vrst, zato je bila to pametna odločitev, ki mi je ponudila več svobode in ki je nisem nikoli obžalovala, poklic, ki sem ga opravljala, pa je bil zame tako ali tako eden najboljših. Ni vsakomur dano iz prve vrste

spremljati zgodb posameznikov in njihovih družin skozi več generacij, od rojstva do zadnjega diha na tem svetu. To se mi zdi izjemna in dragocena izkušnja, v Trnovski vasi ali Svetem Andražu je skoraj ni hiše, katere lastnikov ne bi poznala in obiskovala. Ko se takole peljem mimo njihovih domov, se mi odvrtijo filmi o generacijah, babicah in dedkih, materah in očetih, otrocih ... Pri tem delu sem spoznala lepoto življenja, se zavedela njegovega cikla, ga spoštljivo sprejela, ja, tudi smrt kot del tega procesa.«

A pot do tega spoznanja je bila tudi zanjo vse prej kot enostavna, še več, najprej se je sesula, da se je lahko nato znova sestavila, pravi. »Prišel je trenutek, ko se je nabralo vsega preveč: 'na skrbi' sem imela nekaj težkih bolnikov, ki so v mukah umirali, doma klasične težave družin z najstniki, in je bilo preveč. Morala sem se ustaviti, se resetirati, kot danes rečemo, začela sem obiskovati predavanja psihoterapije, ki nas učijo, kako upravljati svoje življenje, kako izbrati bolj zadovoljive odločitve ter razviti moč za premagovanje stresov in problemov v življenju. Kajti življenje ni ena sama radost, življenje ima tudi drugo plat, je skupek vsega. Takrat sem poraz sprejela kot del življenja, spoznala sem, da bodo bolniki umirali, tudi če bom zanje naredila vse, kar je v moji moči, da pa bom za svoj trud potem nagrajena kje drugje. Vzpostavila sem potrebno distanco in potem je bilo lažje.«

Pretresena ob zanemarjenih otrocih

Odnos do nepokretnih in do daljši čas umirajočih se danes počasi

spreminja, sama pa se je o paliativni negi morala naučiti kar sama. »Spremenilo se je tudi načrtovanje družine; medtem ko je bilo včasih nekaj samoumevnega imeti otroke, mladi, ki sicer niso več tako zelo mladi kot nekoč, se danes na otroka pripravijo in se o marsičem podučijo. Današnji čas jim ponuja tudi kup tehnoloških pripomočkov, a tu sem že malo starokopitna, saj sem prepričana, da noben še tako imeniten električni gugalnik ne more nadomestiti materinega naročja.«

Na svojih patronažnih obiskih pa ni samo previjala ran, lajšala bolečin, dajala injekcij in kopala dojenčkov; če je vstopila v neko žalostno zgodbo, ni mogla iz svoje kože, ampak jo je skušala narediti vsaj malo vedrejšo. »Take zgodbe so zelo osebne, zato o njih težko govorim, lahko pa rečem, da me je v vseh teh letih najbolj prizadel pogled na zanemarjene otroke, ki predvsem zaradi 'mentalne bede' svojih staršev, pomešane z alkoholizmom, niso imeli bogvekakšne možnosti, da se izvlečejo s socialnega dna. Videla sem jih spati na tleh, za kosilo so dobili pasje makarone, ki so jih jedli z rokami, ker drugače niso znali. To te res pretrese. Nisem mogla pogledati proč, morala sem ukrepati, socialni službi, policiji, zdravnikom sem težila tako dolgo, da smo pomagali, bodisi z rejniško družino, finančno, celo z abstinenco staršev. Ja, tudi to se je zgodilo. In največja nagrada je potem srečati tega otročka kot uspešnega odraslega človeka, ni ga lepšega občutka.«

Zakaj sinek ne kaka?

Ker svojim varovancem in njihovim družinam pogosto pomaga

pri zadevah mimo službenih nalog, se med njimi najdejo tudi taki, ki od nje pričakujejo nenavadne usluge ali nasvete izven njenega delovnega časa. »Mož gospe, ki sem ji uredila zdravljenje v Soči, se je praznično oblekel in me obiskal. Najprej se mi je lepo zahvalil, nato pa prosil še za pomoč pri nakupu traktorja. Neko nedeljo me je v času kosila klicala obupana mamica, ker njen sinek ni kakal. 'Mu še vedno dajete čokolado,' jo vprašam, ona pa pravi: 'Ne, danes sem mu dala dve.' Moram še kaj dodati? Nekateri bi radi, da grem namesto njih v bolnišnico in se pri zdravnikih pozanimam za njihovega svojca, da grem v lekarno po zdravila, jim uredim prevoz in še bi lahko naštevala. A ljudje so na splošno čudoviti in zelo hvaležni za vse, kar narediš zanje, naštetu so samo izjeme, ki me nasmejijo.«

In kakšne načrte ima rojena Ptujčanka, ki se je pred leti z možem preselila v vasico pri Mali Nedelji, da bi skrbela za svojo mamo, po upokojitvi? »Nisem pristaš nekih velikih načrtov, seveda pa je upokožitev prelomnica, ko pri sebi malo le delaš revizijo za nazaj. Bom rekla tako, kot je dejala moja od nedavnega pokojna mama, ko je izgubila moža, mojega očeta. Kar leto dni ni ničesar komentirala, nato pa je rekla le, da je bilo več dobrega kot slabega. Tudi pri mojem delu je bilo tako, rada sem ga imela, zdaj pa je čas za slovo. A to še zdaleč ne pomeni, da bom mirovala, le drugačne stvari bom počela. Čez poletje bom čuvala vnukinjo, še naprej skrbela za vrt, končno več časa posvetila prijateljem in se spet odpravila v planine, ki so mi že močno zadišale.«

Senka Dreu